

COVID-19 Pandemi Döneminde Halka Açık Alanların Temizlik ve Dezenfeksiyonu

T.C. SAĞLIK BAKANLIĞI

Güncellenme Tarihi: 03.05.2020

COVID-19 esas olarak solunum sekresyonları (tükürük, balgam vb.) ile bulaşmaktadır. Ayrıca hasta bireylerin öksürme, hapşırma yoluyla ortaya saçtıkları damlacıklarla kirlenen yüzeylere, diğer kişilerin elleri ile temas etmesi sonrasında ellerini ağız, burun veya göze götürmesi ile bulaşmaktadır. Bu nedenle el hijyeninin yanı sıra, ellerin sık temas ettiği yüzeylerin temizlik ve dezenfeksiyonu salgının kontrolü için önemlidir.

Tanımlar

Temizlik: Yüzeylerden gözle görünen kirin uzaklaştırılması işlemidir. Tek başına mikroorganizmaları öldürmemekle birlikte, virüs miktarını azaltarak enfeksiyon riskini azaltır.

Dezenfeksiyon: Cansız yüzeyler üzerindeki hastalık yapan mikroorganizmaların çoğunun öldürülmesi işlemidir. Dezenfeksiyonun etkinliği ancak öncesinde temizlik yapıldığında sağlanabilir.

Antiseptik: Cilt üzerine uygulanan, mikrobiyal florayı azaltan ürünlerdir.

Yer ve Yüzeylerin Temizlik ve Dezenfeksiyonu

Oteller, alışveriş merkezleri, okullar, bankalar, toplu taşıma araçları ve benzeri halka açık alanlarda; tuvaletler ile elle sık dokunulan yüzeyler (sifonlar, musluklar, kapı kolları, kapı zilleri, oyun alanları, merdiven trabzanları, bilgisayar klavye ve fareleri, yemek masaları, toplu taşıma araçlarında el tutacakları, pos cihazı, asansör-elektrik düğmeleri, telefon ahizesi, klima ve televizyon kumandası, bataryalar vb.) temizlik ve dezenfeksiyonu gereken yüzeylerdir.

- » Yer ve yüzeylerin temizliğinde nemli silme-paspaslama tercih edilmelidir. Toz çıkaran fırça ile süpürme işlemlerinden kaçınılmalıdır.
- » Yer temizliğinde su ve deterjan/sabun kullanılması yeterlidir.
- » Eller ile sık dokunulan yüzeylerin temizlik ve dezenfeksiyonu için su ve deterjan ile temizlik yapıldıktan sonra 1/100 oranında sulandırılmış çamaşır suyu (Sodyum hipoklorit Cas No: 7681-52-9) veya klor tablet (ürün tarifine göre) kullanılabilir.
- » Temizlik bezleri kullanım alanına göre ayrılmalı ve her kullanım sonrası uygun şekilde temizlenmelidir. Yıkabilen, tekrar kullanılan temizlik malzemelerinin 60-90°C'de yıkanması önerilir. Paspas başlıkları su içerisinde bekletilmemelidir.
- » Temizlik, temiz alandan kirli alana doğru yapılmalıdır.
- » Temizlikte oluşan atıklar evsel atık olarak toplanmalıdır.

- » Yerlerin, yolların, caddelerin, sokakların ve açık havanın dezenfeksiyonunun hastalığın bulaşmasını ve yayılmasını engellemede rolü yoktur. Bu nedenle el değmeyen bu tür alanların dezenfeksiyonu gerekli değildir. Bu alanların (yerler, yollar, caddeler, sokaklar) su ve deterjanla temizliği yeterlidir.
- » Temizlik ve dezenfeksiyon işlemleri sırasında kuru süpürme veya yüksek basınçlı su veya kimyasal püskürtme aerosol oluşumuna neden olduğundan bu tür uygulamalardan kaçınılmalıdır.
- » Dezenfektanların fazla kullanımı uygulayıcı ve çevre için toksik olduğundan, gereksiz kullanımdan kaçınılmalıdır.
- » Çamaşır suyu gibi klorlu dezenfektanların doğrudan insan üzerine kullanımı toksik ve sakıncalıdır. Dezenfektan tünelleri vb. insan üzerine kimyasalların püskürtülmesi şeklinde yapılan uygulamalar hastalıkların bulaşmasını önlemez. Ayrıca insan sağlığı açısından zararlıdır. Bu kimyasal maddelere maruz kalan kişilerde başta astım atakları, alerjik deri reaksiyonları olmak üzere sağlık sorunları gelişebilir. Bu amaçla kullanılmak üzere, Sağlık Bakanlığı tarafından ruhsat verilen herhangi bir kimyasal madde yoktur.
- » Dezenfektan ile deterjan vb. kimyasal maddeler karıştırılmamalı, iyi havalandırılan alanlarda hazırlanmalı, güneş görmeyen ve serin alanlarda muhafaza edilmelidir. Çamaşır suyu ile tuzruhu, sirke gibi asidik maddelerin karıştırılması sonucunda ortaya çıkan klor gazı ölüme varan ciddi zehirlenmelere neden olabilir.

Elektronik Aletler

- » Dokunmatik ekranlar, klavyeler, bilgisayar ekranları, tabletler önce nemli bezle silinerek temizlenmelidir. Dezenfeksiyon için en az %70'lik alkol kullanılabilir, yüzeyde en az 1 dakika kalması sağlanır.
- » Elektronik aletler için silinebilir kılıfların kullanılması düşünülebilir.

Tuvalet-Lavabolar

- » Halka açık, çok kişinin kullandığı tuvaletler ve lavaboların temizliği sık yapılmalı, temizlik kontrolleri kayıt altına alınmalıdır. Bu alanlarda temizlik sonrası 1/10 oranında sulandırılmış çamaşır suyu (Sodyum hipoklorit Cas No:7681-52-9) dezenfeksiyon amaçlı kullanılmalıdır.

Tekstil Malzeme ve Yüzeyler

- » Halı, koltuk gibi yüzeyler su ve deterjanla silinebilir veya toz kaldırmayacak özelliğe sahip makineler ile yıkanabilir. Bu amaçla sıcak buhar da uygulanabilir.
- » Tekstil ürünler normal deterjanlar ile 60-90°C'de yıkanmalıdır.
- » Tekstil ürünler silkelenebilir.

Toplu Taşıma Araçları

- » Uçak, tren, otobüs, metro ve dolmuş gibi toplu ulaşım araçları, bu araçların yüzeyleri ve bu araçlarda yer alan her türlü araç, gereç ve eşyanın temizliği, araçların kullanımda olmadığı dönemde, günde en az 8 saatte bir ve gün sonunda olmak üzere su ve deterjan ile yapılmalıdır.
- » Yüzeylerin su ve deterjan ile yıkanması veya temizlik ürünü içeren solüsyon ile ıslatılmış bez ile silinmesi,
- » Diğer her türlü eşya, araç ve gereçlerin özellikle eller ile sık temas edilen yüzeylerinin, temizlik ürünü içeren solüsyon ile ıslatılmış bez ile silinmesi yeterlidir. Ancak gerekli hallerde 1/100 oranında sulandırılmış çamaşır suyu yeterlidir.
- » Dezenfektanlar yolcu olmadığı durumlarda kullanılmalı ve sonrasında yarım saat (kuruyana ve koku çıkana kadar) havalandırılmalıdır.

Kişisel Koruyucu Ekipman (KKE) Kullanımı ve El Hijyeni

- » Rutin çevre temizliği yapan personelin iş forması ve ihtiyaç oldukça iş eldiveni ile çalışması yeterlidir. Ancak kullanılacak deterjan-dezenfektanın özelliğine göre maske, gözlük/yüz koruyucu gibi ek KKE gerekebilir.
- » Kirli eldivenli ellerle diğer yerlere dokunulmamalı, eldivenler işlem bittikten sonra çıkarılmalı ve çöpe atılmalıdır.
- » Eldiven çıkarıldıktan sonra mutlaka 20 saniye süreyle su ve sabunla yıkayarak el hijyeni sağlanmalıdır. Yıkanamadığı durumlarda eller gözle görünür derecede kirli olmamak kaydıyla alkol bazlı el antiseptiği ile ovalanabilir.
- » İş forması kirlendikçe ve günlük olarak yıkanmalıdır. Yoğun kirlenme olabilecek işlemlerde iş forması üzerine önlük giyilmesi önerilir.

Hastane dışı tesislerde bulunan bir kişinin COVID-19 tanısı alması halinde ortam dezenfeksiyonu (Okul, otel, gündüz bakım evi, işyeri vb.)

- » Hastanın bulunmuş olduğu alanlara giriş kısıtlanır. Alanın kapısı kapatılıp camlar açılarak temizlik ve dezenfeksiyon öncesi en az bir saat (gece konaklanan odalar için 24 saate kadar) havalandırılması önerilir.
- » Özellikle sık el değen alanlara odaklanarak yüzeyler, çalışma alanları, tuvaletler, ortak kullanılan alanlar ve eşyalar temizlenip dezenfekte edilir.
- » Temizlik için tek kullanımlık malzemelerin kullanılması önerilir.
- » Sert yüzeylerde deterjan ile temizlik sonrası materyal uyumlu ise 1/100 oranında sulandırılmış çamaşır suyunun (Sodyum hipoklorit Cas No:7681-52-9) en az bir dakika temas süresi olacak şekilde dezenfeksiyon amaçlı kullanılması önerilir.

Çamaşır suyunun koroziv etki yapabileceği yüzeylerde dezenfeksiyon amaçlı alkol (en az %70 oranında etanol) kullanılabilir.

- » Halı, koltuk gibi yüzeyler su ve deterjanla silinebilir veya toz kaldırmayacak özelliğe sahip makineler ile yıkanabilir. Bu amaçla sıcak buhar da uygulanabilir.
- » Tekstil ürünler normal deterjanlar ile 60-90°C'de yıkanmalıdır.
- » Tekstil ürünler silkelenmemelidir.
- » COVID-19 tanısı alan kişinin tesisi ziyareti veya kullanması üzerinden 7 günden fazla zaman geçtiyse ek önlem alınmasına gerek yoktur. Rutin temizlik işlemlerine devam önerilir.
- » COVID-19 hastasının bulunduğu kapalı ortamın (otel odası, işyeri vb.) temizliğini yapan kişi tıbbi maske takmalı, tek kullanımlık eldiven ve uzun kollu önlük giymelidir. Önlük mevcut değilse temizlik sonrası iş formasını değiştirmesi gerekir. Yüze sıçramaya neden olabilecek temizlik işleri yapılırken gözlük/yüz koruyucu da kullanılmalıdır.
- » Temizlik işlemi bittikten sonra KKE çıkarılır, tek kullanımlık olanlar (maske, eldiven, önlük) çift poşet içerisinde çöpe atılır. Gözlük/yüz koruyucu gibi tekrar kullanılacak malzemeler %70 lik alkol ile silinerek dezenfekte edilebilir.

Halka açık ortak kullanım alanlarında temizlik ve dezenfeksiyon önerileri	
Yüzeyler	Deterjan/Sabun 1/100 çamaşır suyu %70 alkol
Tuvaletler	Deterjan/Sabun 1/10 çamaşır suyu
Tekstil malzeme	60-90 °C de deterjanla yıkama
Temizlik bezleri, paspas vb.	Tek kullanımlık veya Kullanım sonrası 60-90 °C deterjanla yıkama veya çamaşır suyu ile dezenfekte edilip çoklu kullanım
KKE	Tıbbi maske Koruyucu önlük/iş forması Eldiven Sıçrama riski varsa gözlük/yüz koruyucu
Atık yönetimi	Poşet içinde evsel atık

*1/100 çamaşır suyu hazırlamak için 10 litre su içerisine 1 çay bardağı çamaşır suyu eklenebilir. Yutma şeklinde olabilecek kazaları önlemek için bardakta çamaşır suyu bekletilmemeli, sadece ölçüm için kullanılıp bardak yıkanmalıdır.

Kaynaklar

1. CDC Coronavirus Disease 2019, Cleaning and Disinfection for Community Facilities. Interim Recommendations for U.S. Community Facilities with Suspected/Confirmed Coronavirus Disease 2019 (COVID-19).
2. ECDC Disinfection of environments in healthcare and non-healthcare settings potentially contaminated with SARS-CoV-2.
3. Public Health Agency of Canada. Cleaning and disinfecting public spaces during COVID-19.
4. Güner R, Hasanođlu I, Aktaş F. COVID-19: Prevention and control measures in community. Turk J Med Sci. 2020 Apr 21;50(SI-1):571-577. doi: 10.3906/sag-2004-146.
5. United States Department of Labor. Occupational Safety and Health Administration. Safety and Health Topics, Covid-19.